

Krize u obitelji: što kada smrt djeda ili bake potrese svijet djeteta?

Smrt je oduvijek bila „tabu“ tema društva o kojoj se rijetko govori, a čest razlog je strah od smrti. Ako odrasle osobe doživljavaju smrt kao nešto „strašno“, koliko je tek tema smrti potresna za djetetov svijet? Kako djeca onda prenijeti vijest o smrti djeda ili bake s kojima su često provodili vrijeme? Kako im objasniti da ih više nema? Budući odrasli smrt teško prihvatljivom pojavom, time pomisle kako bi trebali i djetetu prešutjeti pojam smrti.

Kako bi bili spremni reći tu „strašnu“ vijest djetetu kako njegovog djeda ili bake više nema, prije svega dobro je znati kako se djetetovo shvaćanje smrti mijenja obzirom na njihovo mentalno sazrijevanje (Dyregrov, 2001). Djeca do pete godine ne mogu shvatiti apstraktnost smrti te im je teško razumjeti iznenadno odsustvo djeda ili bake (Hasanagić, 2019). Kad pokušavamo objasniti malom djetetu smrt možda se sjetimo primjera uporabe eufemizma poput „baka je zaspala“ ili „djed je otišao i više se neće vratiti“. Međutim, to stvara strah djetetu te može razviti anksioznost koja se onda manifestira na način da se dijete pribojava zaspati ili u slučaju da mama ili tata negdje odu, pomisle kako se oni možda više neće vratiti (Hasanagić, 2019). Dječja tjeskoba prije spavanja onemogućuje zdrav san pa dolazi do noćnih mora i, naposljetku, odbijanja spavanja u svom krevetu (Kovačević, 2016). Tako da budimo pažljivi pri odabiru riječi kojom ćemo objasniti malom djetetu smrt, a da je shvati kao prirodnu pojavu koja se ne bi trebala miješati pojavama koje su „daleko“ od smrti poput „sna“ ili „putovanja“. U dobi od pete do desete godine dijete počinje shvaćati nepovratnost i neizbježnost smrti (Hasanagić, 2019). U dobi od sedme godine počinje već i izražavati emocije i pokazivati empatiju za drugu osobu koja proživljava gubitak bliske osobe (Hasanagić, 2019). Dječaci su suzdržaniji u iskazivanju emocija pa potiskuju tugu (Dyregrov, 2001).

U razdoblju prije adolescencije djeci možemo objasniti smrt obredom, slikama i nadgrobniim spomenicima (Hasanagić, 2019). Nije dobro skrivati emocije pred djetetom u slučaju smrti djeda ili bake jer samim time dajemo djeci do znanja da smrt nije važna i da je možemo shvatiti ravnodušno kao da se nije ništa dogodilo (Kovačević, 2012). Zato budimo otvoreni prema djeci kako bi i oni imali priliku prirodno reagirati i što bolje upoznati se sa stvarnosti. Što se tiče adolescenata, oni pak izražavaju puno jače emocije u slučaju smrti nego što je to slučaj kod mlađe dobi te dublje promišljaju o smrti (je li ona pravedna ili nije) (Hasanagić, 2019). Najvažnije je pružiti valjano objašnjenje o okolnostima smrti djeda ili bake kako bi dijete bolje razumjelo pojam

smrti (Dyregrov, 2001). Potrebna je pružiti djetetu što više socijalne potpore i biti spreman odgovarati na njegova pitanja o smrti (Kovačević, 2012). Iz ovih primjera reagiranja djeteta na smrt ovisno o njegovoj dobi, zajedničko je to što im neke stvari još nisu dovoljno jasne da bi razumjeli. Osjeti se zbunjenost i nedovoljno shvaćanje smrt. Možemo vidjeti, neovisno o dobi, da svatko od njih ima pitanja. Potrebno im je dati odgovore.

Zato roditelji, budite hrabri i pažljivi te se posvetite svom djetetu u trenucima tugovanja. Znamo svi koliko je i nama teško prihvatiti taj događaj, ali nemojmo u tom događaju zanemariti i dijete koje je izgubljeno i ne zna kako bi se „nosio“ s tim.

Korištena literatura:

1. Dyregrov, A. (2001). *Tugovanje u djece*. Educa: Zagreb.
2. Hasanagić, H. (2019). *Tugovanje u djece zbog gubitka člana obitelji*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli: Završni rad.
3. Kovačević, M. (2012). Djeca osnovnoškolske dobi i stres izazvan gubitkom drage osobe - prepoznavanje, razumijevanje, potpora i pomoć. *Školski vjesnik*, 61 (1.-2.), 213-232.

Popustljivi ili zanemarujući roditelji – kako pomoći djeci unutar škole?

Okruženi smo raznim svakodnevnim podražajima, poput vijesti, društvenih mreža, brzih poruka te tako i mi sami, odrasli, ne možemo „stati na kraj“ njima – a kako je tek djeci? Slično je i kod uspostave kontrole nad djetetom. U tom okruženju smo svjesni opasnosti razvoja „popustljivog roditeljskog stila“ koji ne može ili ne želi postaviti granice, pravila i nadzor nad djetetom, a opet poneki roditelji odlaze u drugu krajnost i postaju „zanemarujući roditelji“ kojima je više stalo do vlastitih potreba nego djetetovih. Škola je svakako obveza i svatko ima drugačiju sliku tih obveza – nekima će biti tek „vježbalište“, a drugima - „mučenje“. Kako li je tek djeci još u vrijeme mobitela, raznih videoigara, Tik-Toka, Snapchata koji ih dodatno ometaju i odvlače od učenja?

Popustljivi roditelji su puni topline do te mjere da im je dijete jedini prioritet te čine sve kako bi im udovoljili, popuštaju svakoj djetetovoj želji kako ne bi došlo do sukoba, ne uspostavljaju čvrsta pravila i rutinu izbjegavajući osjećaj krivnje (Kraina, 2019). Ovo sve „miriše“ na odgoj bez pravila, granica i kontrole te tako upadamo u opasnosti od školskog neuspjeha djeteta. Dijete popustljivog

roditelja će biti manje motivirano za čitanje i proučavanje koja će produbiti njegovo razumijevanje za svijet oko sebe, a to dovodi do loših navika pa dijete radije prijanja uz mobitel i videoigre nego uz knjigu (Krainer, 2019). Postavlja se onda pitanje kako će dijete takvog roditelja danas-sutra postaviti i ostvariti cilj u vlastitom životu? Budući da mu je sve „servirano na pladnju“ te se ne mora truditi, loše ocjene „iskaču“ na sve strane.

Druga krajnost koja je na „lošem glasu“ je zanemarujući roditelj koji ignorira emocionalne potrebe djeteta, nema vremena provoditi vrijeme s njima, ne reagira pozitivno na uspjeh djeteta, a ni negativno na njegove prijestupe (Arora, 2014). Iako takvoj djeci često ne nedostaje hrane, odjeće i ostalih materijalnih potreba, oni ne mogu uspostaviti povjerenje prema takvim roditeljima te ne reagiraju na njihove upute i naredbe (Arora, 2014), a samim time dijete misli kako je roditelju njegov život važniji. Kao i djeca popustljivih roditelja, djeca zanemarujućih roditelja također pokazuju loš školski uspjeh. Zanemarujući roditelji, kao i popustljivi, ne postavljaju pravila, a niti granice - nisu uključeni u život djeteta te djeluju „hladno“ prema njima, ne odgovaraju na njihove emocionalne potrebe, ignoriraju njihova mišljenja (Arora, 2014). Takva djeca mogu postati mladi s problemima u ponašanju te izbjegavati školsku nastavu, a „hladnoća“ roditelja ih zatvara prema drugima te mogu biti i povučena prema svojim vršnjacima.

Oba roditeljska stila poručuju da dijete živi bez uspostavljenih pravila i granica pa onda ni ono samo ne može shvatiti svoje obveze ozbiljnima. Djeca popustljivih roditelja uživaju u bezbrižnim aktivnostima te tako ne shvaćaju važnost školskih obveza. S druge strane, djeca zanemarujućih roditelja izbjegavaju školu te tako i obveze koja škola „vuče“ sa sobom jer nemaju autoritet u životu koji će ih naučiti kontroli i odgovornom ponašanju.

Mateja Mejdandić

Radovi su nastali u okviru vježbi iz kolegija „Socijalni rad i mladi društveno neprihvatljivog ponašanja“ pri Studijskom centru socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a unutar projekta "Podrška obitelji u zajednici". Programske aktivnosti se provode uz potporu Ministarstva zdravlja i Središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade. Sadržaj je u isključivoj odgovornosti studenta i ne može se smatrati mišljenjem Pragme.

Zajedničko djelovanje roditelja i razrednika u poboljšanju funkcioniranja djece u školi

Vrlo je važno educirati roditelje kako bi se upoznali s funkcioniranjem škole i zadacima učitelja. Edukacija bi im omogućila lakše shvaćanje zahtjeva koje učitelji postavljaju djetetu ili samom roditelju. Biti roditelj je težak zadatak. Nitko se ne rađa s određenom sposobnošću da odgaja. Odgoj se uči. Roditelji moraju biti vrlo oprezni prilikom odgajanja jer njihovi postupci mogu pozitivno, ali i negativno utjecati na ponašanje djeteta (Murić, 2016.) Papa Pio XII. dao je vrlo jednostavnu i preciznu definiciju odgajanja: „Umjetnost odgajanja zapravo je umjetnost prilagođavanja. Treba se prilagoditi dobi, temperamentu, sposobnostima, potrebama i opravdanim težnjama onih koje odgajamo. Treba se prilagoditi svim okolnostima vremena i mjesta, prilagoditi se i ritmu općeg napretka čovječanstva“ (Gusić, 2016.).

Nakon obitelji, odnosno roditelja, učitelj ima bitnu ulogu u odgoju djeteta. Eccles i Harold (1993.) smatraju da je jedna od temeljnih učiteljskih zadaća u partnerskim odnosima obitelji i škole stvaranje ozračja potpore i međusobnog poštovanja, ali i niz drugih aktivnosti kao što su: praćenje napredovanja i ponašanja učenika, otkrivanje uzroka mogućeg neprihvatljivog ponašanja, djelovanje u skladu s odgojno-obrazovnim ciljevima škole i nastave, identificiranje problema učenika i sl. Rosić (2005) kaže da sustavna suradnja obitelji i škole doprinosi stvaranju jedinstvenog stila odgojnog rada koji proizlazi iz zajedničkih ciljeva, interesa i potreba. Obitelj i škola ne mogu promatrati dijete samo kroz rezultate već se dijete promatra kao cjelina, kroz sva moguća područja napredovanja. Temeljna zadaća škole je približiti roditelje odgojnom radu s djecom te ih uputiti na pravilan i kvalitetan rad s djetetom kod kuće.

Suradnja škole i obitelji, odnosno učitelja i roditelja, može biti tradicionalna i partnerska. Istraživanja Miljević-Riđički (2009) te Pahić, Miljević-Riđički i Vizek Vidović (2010) ukazuju na to da u Hrvatskoj i dalje prevladava tradicionalan oblik suradnje, u kojemu je odgovornost za obrazovanje djece prepuštena školi. Izravnu uključenost roditelja u život škole ne očekuju ni učitelji ni roditelji. No ipak, roditelji čija su djeca u nižim razredima osnovne škole smatraju kako bi uspjeh njihove djece bio značajniji kada bi učitelji više doživljavali upozorenje roditelja, ali kada bi takav odnos bio i uzajaman. No, ciljeve rada određuje škola i tek ponekad o tome obavještava roditelje. Miljević-Riđički i suradnici (2003) spominju da bi učitelji i roditelji trebali biti prirodni saveznici. No nažalost, umjesto da budu saveznici, neki roditelji i učitelji postaju neprijatelji. Ponekad ni učitelj ni roditelj nisu svjesni uzroka koji su doveli do sukoba. Svjesnost o

njima može pomoći u ostvarivanju boljeg kontakta. No, iza svega toga stoji potrebna edukacija. Obrazovanjem i usavršavanjem učitelja za rad s roditeljima znatno će se poboljšati partnerstvo roditelja i učitelja te će se odraziti na znatno veći i bolji uspjeh djeteta u odgojno- obrazovnom procesu (Murić, 2016.).

Matea Klarić

Korištena literatura:

1. Eccles, J. S., & Harold, R. D. (1993). Parent-school involvement during the early adolescent years. *Teachers college record*, 94(3), 568-587.
2. Juraj Gusić, Roditelji veliki graditelji: riječ roditeljima kako će odgojiti svoju djecu, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2002., 15-16.
3. Miljević-Ridički, R., Miljković, D., Pavličević-Franić, D., Rijavec, M., Vizek-Vidović, V., Vlahović-Štetić, V., Zarevski, P. (2003). Učitelji za učitelje – primjeri provedbe načela Aktivne/efikasne škole.
4. Murić, M. (2016). *Partnerstvo roditelja i škole* (Doctoral dissertation, University of Pula. Faculty of Educational Sciences).
5. Rosić, V. (2005). Odgoj, obitelj, škola. ŽAGAR.

Rad je nastao u okviru vježbi iz kolegija „Socijalni rad u organiziranju zajednice“ pri Studijskom centru socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a unutar projekta "Podrška obitelji u zajednici". Programske aktivnosti se provode uz potporu Ministarstva zdravlja i Središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade. Sadržaj je u isključivoj odgovornosti studenta i ne može se smatrati mišljenjem Pragma.